

PATVIRTINTA
Kelmės rajono savivaldybės tarybos
2024 m. vasario 8 d. sprendimu Nr. T-8

**KELMĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS**

Vytauto Didžiojo g. 23, LT-86132 Kelmė

Tel. / faks. (8 427) 52 239

El. paštas buhalterija@vsbkelme.lt

<http://vsbkelme.lt/>

**KELMĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS
2023 METŲ ATASKAITA**

Parengė
Kelmės rajono savivaldybės
visuomenės sveikatos biuro
direktorė Lina Nekrašė

2024 m.

TURINYS

ĮVADAS.....	3
KELMĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJŲ DEMOGRAFINIAI POKYČIAI.....	4
KELMĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJŲ MIRTINGUMO POKYČIAI	6
SVEIKATA SAVIVALDYBĖJE.....	7
SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ	14
I. PRIORITETINĖ PROBLEMA – ASMENŲ, PIRMAŲ KARTĄ PRIPAŽINTŲ NEIĞALIAIS, SKAIČIUS 10 000 GYVENTOJŲ	14
II. PRIORITETINĖ PROBLEMA – SERGAMUMAS II TIPO	17
CUKRINIŲ DIABETU (E110 10 000 GYVENTOJŲ).....	17
III. PRIORITETINĖ PROBLEMA – MIRTINGUMAS NUO CEREBROVASKULINIŲ LIGŲ (I60-I69) 100 000 GYVENTOJŲ	20
IŠVADOS.....	22
REKOMENDACIJOS	23

IVADAS

Kelmės rajono savivaldybėje visuomenės sveikatos stebėseną vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai rodo, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (toliau – LSS) tikslai ir jų uždaviniai.

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti Kelmės rajono savivaldybės politikus, siekiant efektyviai įgyvendinti valstybines (valstybės perduotas savivaldybėms) bei savarankiškas visuomenės sveikatos priežiūros funkcijas savivaldybės teritorijoje.

Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką, rodiklių pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritetas kryptis rengiant savivaldybės plėtros plano siekinius, strateginio veiklos plano priemones.

Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

Lietuvos statistikos departamento oficialiosios statistikos portalu;

Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikata.hi.lt.

KELMĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJŲ DEMOGRAFINIAI POKYČIAI

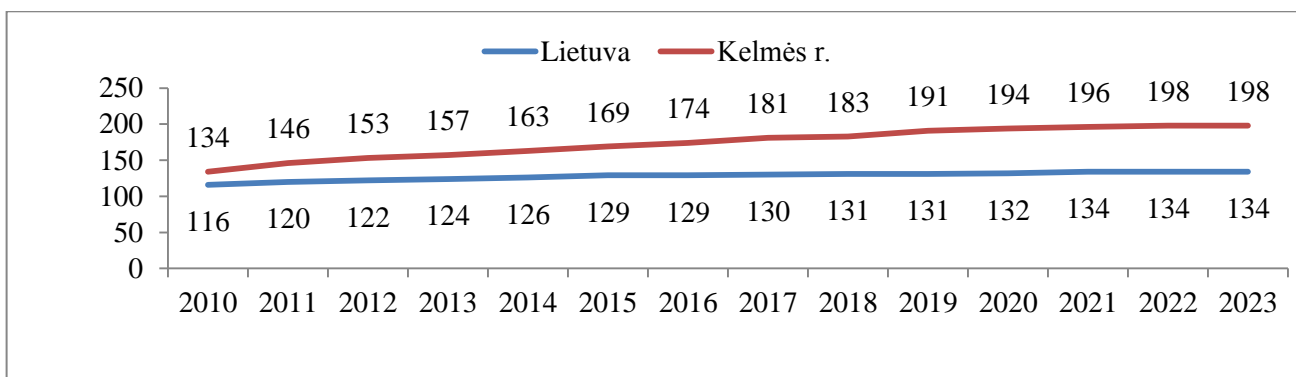
Vienas pagrindinių rodiklių, atspindinčių demografinę situaciją, yra gyventojų skaičius, kuris tiek Lietuvoje, tiek Kelmės rajone jau daugelį metų sparčiai mažėja dėl neigiamos natūralios gyventojų kaitos, didėjančio mirtingumo, mažėjančio gimstamumo.

Išankstiniais Registrų centro duomenimis, 2024 m. sausio 1 d. Kelmės rajone gyveno 26 040 gyventojų. Statistikos departamento duomenimis, 2023 m. liepos 1 d. Kelmės rajone buvo registruotas 24 901 gyventojas (mieste – 9 813, kaime – 15 088), išsamūs duomenys pateikti 1 lentelėje.

1 lentelė. Nuolatinių gyventojų skaičius 2016-2024 m. (abs. sk.)

Metai	Kelmės rajone	Mieste	Kaime
2024 (sausio 1 d.)	26 040 (išankstiniai registrų centro duomenys)		
2023	24 901	9 813	15 088
2022	25 112	9 923	15 189
2021	25 747	10 047	15 700
2020	26 279	10 212	16 067
2019	26 019	10 193	15 826
2018	26 778	10 469	16 309
2017	27 745	10 838	16 907
2016	28 647	11 214	17 433

Kelmės rajono pensinio amžiaus gyventojų dalis yra didžiausia Šiaulių apskrityje. Demografinės senatvės koeficientas, atspindintis, kiek pagyvenusių žmonių tenka šimtui iki 15 metų vaikų, Kelmės rajone nuo 2022 m. – 198, Lietuvoje – 134, Šiaulių apskrityje – 153 (žr. 1 pav.).

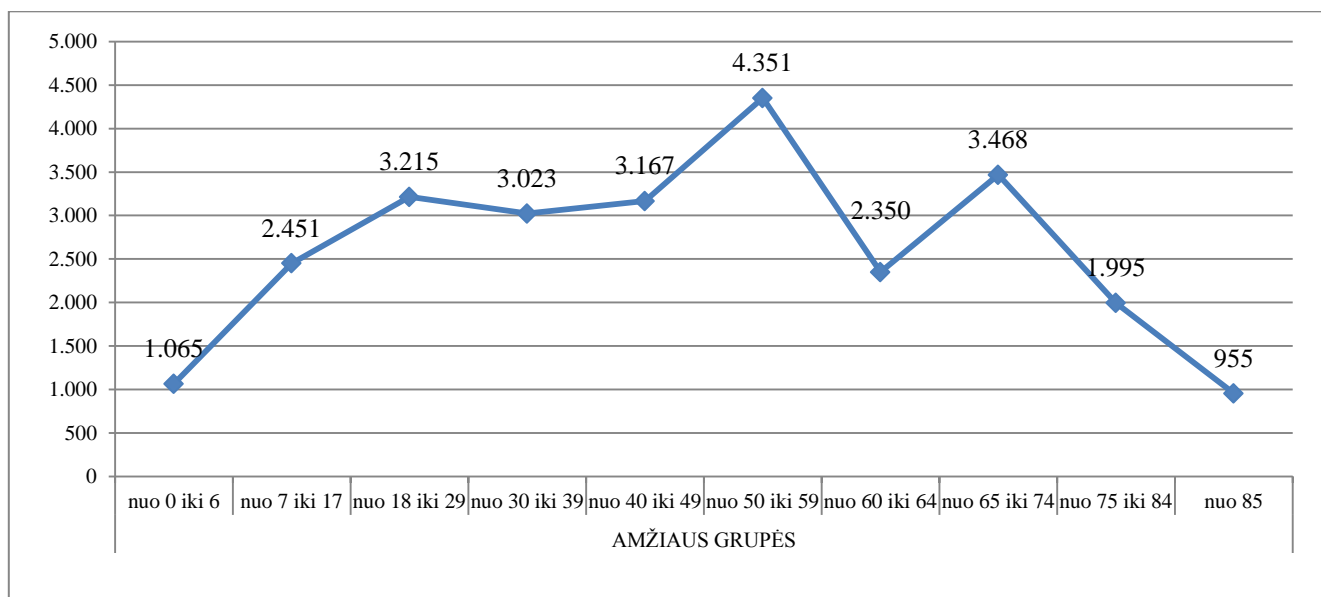

1 pav. Demografinės senatvės koeficientas 2010–2022 m.
(Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas)

Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė – tai pagrindinis gyventojų sveikatos rodiklis, parodantis bendrą rizikos veiksnių poveikį, ligų paplitimą, intervencijų bei gydymo veiksmingumą. Lietuvoje 2022 m. vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė buvo 75,3 m.; vyrų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė buvo 70,86 m., moterų – 79,57 m. (2021 m. atitinkamai 74,2 m., (vyrų – 69,6 m., moterų – 78,9 m.)). Skirtumas tarp vyrų ir moterų vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės 2020 m., palyginti su 2022 m., sumažėjo nuo 10 iki 8,71 metų.

Savivaldybių vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės (metais) skirtumai nedideli. Kelmės rajono savivaldybėje vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė 2022 m. buvo 70,8 metai, 2021 m. – 68,9 metų, 2020 m. – 72 metai, 2019 m. – 73,86 metų, 2018 m. – 72,1 metų. 2020 ir 2021 m. pandemija ne tik lėmė pirmą kartą taip smarkiai išaugusį mirčių nuo kitų ligų skaičių, bet ir sutrumpino tikėtiną vidutinę Lietuvos gyventojų gyvenimo trukmę – 2021 m. lietuviai gyveno vidutiniškai 1 metais trumpiau. Ilgą laiką sunkiai gerėję Lietuvos rodikliai vėl smuko, nuo 2022 m. rodikliai gerėja.

Registru centro duomenimis, 2023 m. sausio 1 d. Kelmės rajone buvo registruota 3516 vaikų iki 18 m.; darbingo amžiaus žmonių (18-65) – 16 106; vyresnių nei 65 metai – 6418. Kelmės rajono savivaldybės gyventojų skaičius, pagal amžiaus grupes, pavaizduotas 2 paveiksle.

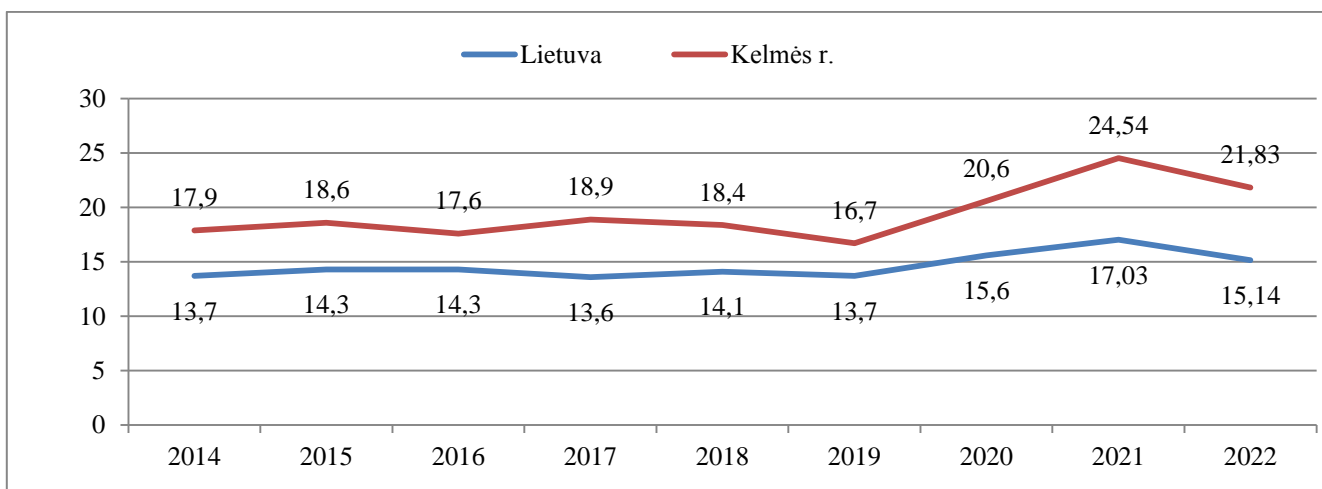
2 pav. Kelmės r. sav. gyventojų skaičius pagal amžiaus grupes 2023 m.
(Šaltinis: Registru centras)

KELMĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJŲ MIRTINGUMO POKYČIAI

Higienos instituto duomenimis, 2022 metais mirė 42 884 Lietuvos gyventojai (2021 m. – 47 746). 1000 gyventojų teko 15,14 atv. (2021 m. – 17,03).

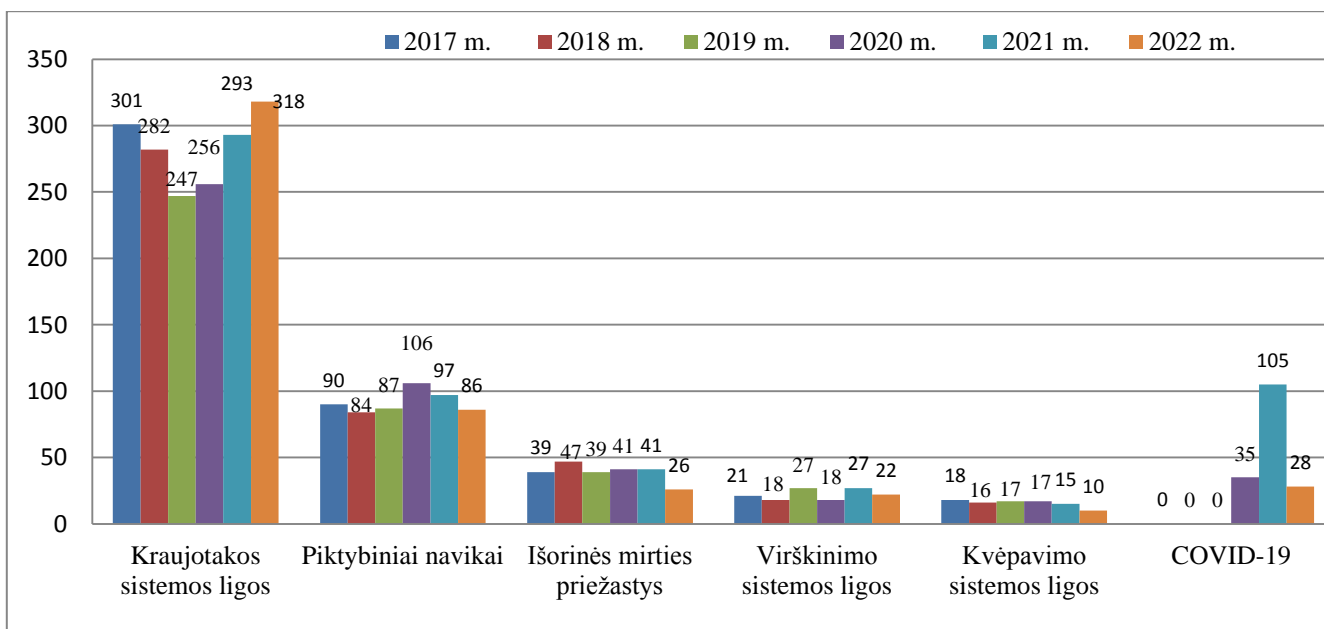
Kelmės rajone 2022 metais mirė 549 gyventojai (2021 m. – 631; 2020 m. – 667), 1000 gyventojų teko 24,54 atv. (2020 m. – 20,6). Lyginant Lietuvos ir rajono gyventojų mirtingumo rodiklius, matyti, kad Kelmės rajono gyventojų mirtingumas išlieka aukštesnis nei vidutiniai Lietuvos rodikliai (žr. 3 pav.).

2022 m. Kelmės rajone nuo kraujotakos sistemos ligų – 318 (2021 m. – 293), nuo piktybinių navikų – 86 (2021 m. – 97), dėl išorinių mirties priežasčių – 26 (2021 m. – 41), nuo cukrinio diabeto – 13 (2021 m. – 10; 2020 m. – 6; 2019 – 6; 2018 m. – 5), nuo COVID-19 ligos mirė 28 gyventojai (2021 m. – 105).

3 pav. Lietuvos ir Kelmės rajono gyventojų mirtingumas 2014-2022 m., 1000 gyv.
(Šaltinis: Higienos institutas)

Lyginant gyventojų mirties priežastis Lietuvoje ir Kelmės rajone, jau daugelį metų struktūra išlieka nepakitusi, pagrindinės mirties priežastys yra: kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai ir išorinės mirties priežastys. Analizuojant mirtingumo nuo piktybinių navikų lokalizaciją, stebime, kad daugiausia mirė nuo trachėjos-plaučių navikų – 29; priešinės liaukos – 7; šlapimo pūslės – 4. Mirtingumo rodikliai pagal priežastis pateikiami 4 paveiksle.

4 pav. Mirtingumas pagal priežastis 2017–2022 m. (abs. sk.)
(Šaltinis: Higienos institutas)

Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, 2022 metais mirė 258 vyrai (2021 m. – 309; 2020 m. – 261; 2019 m. – 233; 2018 m. – 248; 2017 m. – 243), iš jų daugiausia nuo kraujotakos sistemos ligų – 123 (47,6 proc.), nuo piktybinių navikų mirė 58 vyrai (22,4 proc.). Dėl išorinių mirties priežasčių 2022 metais mirė 16 vyrų, t. y. 6,2 proc. (2021 m. – 13 proc.; 2020 – 13 proc.; 2019 m. – 11 proc.). Nuo COVID-19 ligos 2021 m. mirė 46 vyrai (2020 m. – 18). 2022 metais Kelmės rajone mirė 291 moteris (2021 m. – 322; 2020 m. – 258; 2019 m. – 224), iš jų daugiausia nuo kraujotakos sistemos ligų – 195 (67 proc.), nuo piktybinių navikų mirė 28 moterys (9,6 proc.). Dėl išorinių mirties priežasčių 2021 metais mirė 10 moterų (2021 m. – 17; 2020 m. – 7). Nuo COVID-19 ligos 2022 m. mirė 10 moterų (2021 m. – 59; 2020 m. – 17).

SVEIKATA SAVIVALDYBĖJE

Higienos instituto duomenimis, 2022 m. Kelmės rajone sergančių asmenų skaičius 1000 gyventojų buvo mažesnis nei Lietuvoje: Kelmės rajone 2022 m. – 820,6/1000 gyv. (2021 m. – 889,22/1000 gyv.; 2020 m. – 869,45/1000 gyv.), Lietuvoje – 881,08/1000 gyv. (2021 m. – 942,64/1000 gyv. 2020 m. – 898,68/ 1000 gyv.), Šiaulių apskrityje – 876,91/1000 gyv. (2021 m. – 841,25/1000 gyv. 2020 m. – 903,93).

Sergamumas kraujotakos sistemos ligomis (I00–I99): Kelmės rajone 2022 m. 1000 gyv. registruota 370,3 atv. (2021 m. – 350,63 atv.; 2020 m. – 348,34 atv.); Lietuvoje 2022 m. 1000 gyv.

registruota 330,32 atv. (2021 m. – 325,38; 2020 m. 312 atv.). Šiaulių apskrityje 2022 m. 1000 gyv. registruota 351,51 atv. (2021 m. – 344,47 atv.; 2020 m. – 331 atv.).

Sergamumas cerebrovaskulinės sistemos (smegenų kraujagyslių) ligomis (I60–I69): Kelmės rajone 2022 m. 1000 gyv. registruota 76,42 atv. (2021 m. – 65,72 atv.; 2020 m. – 65,45 atv.). Lietuvoje 2022 m. 1000 gyv. registruota 58,58 atv. (2021 m. – 55,91 atv.; 2020 m. – 53,4 atv.). Šiaulių apskrityje 2022 m. 1000 gyv. registruota 64,73 (2021 m. – 61,38 atv.; 2020 m. – 57,98 atv.).

Sergamumas piktybiniais navikais (C00–C97): Kelmės rajone 2022 m. 1000 gyv. registruota 39,98 atv. (2021 m. – 38,31 atv.; 2020 m. – 39,47 atv.). Lietuvoje 2022 m. 1000 gyv. registruota 39,61 (2021 m. – 38,3 atv.; 2020 m. – 37,1 atv.). Šiaulių apskrityje 2022 m. 1000 gyv. registruota 39,5 atv. (2021 m. – 38,02 atv.; 2020 m. – 36,64 atv.).

Sergamumas cukriniu diabetu (E10–E14): Kelmės rajone 2022 m. 1000 gyv. registruota 55,17 atv. (2021 m. – 52,19 atv.; 2020 m. – 52,84 atv.); Lietuvoje 2022 m. 1000 gyv. registruota 54,63 (2021 m. – 53,32 atv.; 2020 m. – 50,66 atv.); Šiaulių apskrityje 2022 m. 1000 gyventojų registruota 53,58 (2021 m. – 51,89 atv.; 2020 m. – 48,69 atv.).

Sergamumas tuberkulioze (A15–A19) Kelmės rajone mažėja, 2022 m. 1000 gyventojų registruota 1,32 atv. (2021 m. – 1,32 atv.; 2020 m. – 1,99/1000 gyv.), tačiau jis išlieka aukštas; visoje Lietuvoje 2022 m. 1000 gyventojų registruota 0,82 (2021 m. – 0,82 atv.; 2020 m. – 0,95 atv.). Šiaulių apskrityje 2021 m. 1000 gyventojų registruota 1,13 (2021 m. – 1,12 atv.; 2020 m. – 1,22).

2023 METŲ KELMĖS R. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės					Lietuvos reikšmės			
	Tend.	Rod.	Kiekis	3 metų vidurkis	Sant.	Rod.	Blog.	Sritis	Ger.
Strateginis tikslas. Pasiiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai									
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai) (2022)	➔	73.9	74	71.5	0.97	75.8	70.7		80.6
Išvengiamas mirtingumas, proc. – pagal jungtinį EBPO ir Eurostato sąrašą (2022)	⬇	78.4	156	74.3	1.06	74.2	85.8		56.0
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį									
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą									

Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv. (2022)	↓	19.9	5	38.2	1.07	18.6	48.8		6.7
SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv. (2022)	↓	15.7	5	38.0	0.87	18.0	47.0		6.4
Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyventojų (2022)	↑	75.6	19	39.5	1.93	39.2	75.6		0.0
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl. (2022)	↓	51.4	104	60.1	0.85	60.3	205.0		37.1
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos % (2022)	↓	1.9	291	4.1	0.86	2.2	7.0		0.4
Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv. (2022)	↓	-23.0	-578	-2.3	-1.27	18.1	-23.8		70.9

1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu

Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv. (2022)	↓	103.4	26	142.2	1.25	82.5	169.9		48.8
SMR nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv. (2022)	↓	82.4	26	126.9	1.03	79.7	149.1		30.5
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl. (2022)	↑	378.5	1049	353.1	1.05	359.4	629.4		174.7
Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv. (2022)	→	48.0	1206	43.9	2.11	22.8	75.4		3.4
Serg. tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys) (2022)	↓	19.9	5	38.2	0.90	22.1	65.4		5.7
Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys) (2022)	↓	23.9	6	46.1	0.93	25.6	74.7		5.7

2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką

2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą

Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv. (2022)	↑	0.6	1	0.9	0.60	1.0	2.6		0.0
Traumų dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv. (2022)	↓	139.4	83	149.2	1.04	134.2	188.0		74.7
Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv. (2022)	↑	109.2	171	95.3	1.60	68.1	127.2		28.8
Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duom.) (2022)	↓	17.9	45	21.1	0.54	33.2	62.6		0.0

2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį

Mirt. nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv. (2022)	—	0.0	0	10.5	0.00	4.1	22.4		0.0
SMR nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv. (2022)	—	0.0	0	10.2	0.00	4.0	26.3		0.0

Mirt. nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv. (2022)	↑	39.8	10	34.2	2.43	16.4	45.1		0.0
SMR nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv. (2022)	↑	27.7	10	25.6	1.74	15.9	38.3		0.0

2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių

Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv. (2022)	↓	8.0	2	11.8	1.33	6.0	24.3		0.0
SMR transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv. (2022)	↓	8.2	2	11.2	1.39	5.9	25.0		0.0
Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv. (2022)	–	0.0	0	1.3	0.00	1.5	10.9		0.0
Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv. (2022)	–	0.0	0	1.0	0.00	1.4	9.8		0.0
Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv. (2022)	↓	6.0	15	6.7	1.22	4.9	12.5		1.4

2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą

Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km (2022)	→	95.7	96	114.1	0.11	876.7	35618.6		19.4
--	---	------	----	-------	------	-------	---------	--	------

3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą

3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą

Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. (2022)	–	0.0	0	0.0	0.00	4.0	30.7		0.0
SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. (2022)	–	0.0	0	0.0	0.00	4.0	32.1		0.0
Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. (2022)	→	31.8	8	26.3	1.39	22.8	53.8		0.0
SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. (2022)	↓	29.8	8	25.0	1.37	21.7	50.9		0.0
Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai (2022)	↓	180.9	25139	184.4	0.90	201.0	69.7		378.0
Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai (2022)	↓	142.0	25139	145.2	0.83	171.5	37.0		350.5
Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv. (2022)	↑	24.1	24	22.6	0.37	64.4	288.4		0.0

3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius

Kūdikių, žindyti išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) (2019)	↑	24.0	35	20.7	0.63	37.8	6.6		62.1
---	---	------	----	------	------	------	-----	--	------

4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius

4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais										
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv. (2022)	↓	23.0	575	20.7	1.28	18.0	34.8		11.8	
IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv. (2022)	↓	1.0	22	1.3	0.56	1.8	3.5		0.0	
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą										
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk. (2019)	↑	3.2	155	3.0	1.88	1.7	1.1		6.0	
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv. (2019)	→	6.7	17	6.8	0.93	7.2	2.5		13.8	
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv. (2022)	→	8.2	206045	7.6	0.88	9.3	6.5		12.1	
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys) (2022)	–	0.0	0	6.6	0.00	4.1	22.5		0.0	
Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys) (2022)	–	0.0	0	5.3	0.00	2.9	15.1		0.0	
Serg. ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyv. (ULAC duomenys) (2022)	→	0.4	1	0.3	0.18	2.2	4.6		0.0	
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą										
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių (2022)	↑	7.0	1	8.7	2.33	3.0	31.6		0.0	
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, % (2022)	↓	87.1	101	90.9	1.01	86.1	66.7		100.0	
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, Haemophilus influenzae B skiepijimo apimtys (3 dozės), % (2022)	→	91.9	125	94.1	1.02	89.8	81.8		100.0	
Vaikų (6-14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, % (2022)	↓	24.5	432	32.0	2.19	11.2	2.0		39.8	
Vaikų (7-17 m.), neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.) (2022)	↓	20.0	349	16.9	0.85	23.6	7.2		34.4	
Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų (2022)	–	0.0	0	1.7	0.00	2.3	24.1		0.0	
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę										
Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv. (2022)	↑	1265.0	318	1141.4	1.59	794.7	1632.5		450.3	
SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv. (2022)	→	964.8	318	893.2	1.23	785.2	1153.4		606.5	

Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv. (2022)	↑	342.1	86	380.5	1.23	279.0	503.3		150.1
SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv. (2022)	→	269.0	86	306.9	1.02	262.9	380.3		172.3
Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv (2022)	↑	318.2	80	263.3	1.66	191.9	605.9		96.3
SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv (2022)	↑	244.5	80	203.4	1.30	188.5	493.8		92.3
Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv. (2022)	↑	81.5	205	64.6	1.12	72.6	106.2		27.5
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje (2022)	↑	61.0	2576	49.6	1.06	57.6	21.5		77.1
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje (2022)	→	63.3	3442	65.7	1.16	54.7	32.2		71.1
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje (2022)	→	63.2	5994	61.4	1.13	56.1	37.8		68.4
Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje (2022)	→	66.3	3841	65.1	1.34	49.6	30.6		66.3

5 pav. 2022 m. Kelmės r. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis (Šaltinis: Higienos institutas)

Atsižvelgiant į LSS iškeltus uždavinius tikslams pasiekti ir remiantis pateiktomis rodiklių reikšmėmis galima teigti, kad:

- 1.1. uždavinio „Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą“ rodikliai Kelmės rajono savivaldybėje ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio, dauguma rodiklių gerėja, išsiskiria didesnis bandymų žudytis skaičius, tačiau mažėjantis savižudybių skaičius rodo pagalbos efektyvumą;
- 1.2. uždavinio „Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu“ rodikliai daugeliu atvejų nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio;
- 2.1. uždavinio „Kurti sveikas ir saugias darbo bei buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą“ rodikliai daugeliu atvejų nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio, išskyrus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais skaičius 10 000 gyventojų, šis rodiklis Kelmės rajone ženkliai didėja.
- 2.2. uždavinio „Kurti sveikas ir palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį“ stebimi 2 mirtingumo rodikliai. Kelmės rajono savivaldybėje mirtingumo rodiklis dėl nukritimo 100 000 gyventojų didėja.
- 2.3. uždavinio „Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių“ rodikliai daugeliu atvejų geresni už Lietuvos vidurkį;
- 2.4. uždavinio „Mažinti aplinkos užterštumą, triukšmą“ rodikliai Kelmės rajono savivaldybėje nekinta jau daug metų ir yra geresni už Lietuvos vidurkį;

- 3.1. uždavinio „Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų ir pan. prieinamumą“ rodikliai Kelmės rajono savivaldybėje daugeliu atvejų nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio;
- 3.2. uždavinio „Skatinti sveikos mitybos įpročius“ rodikliai Kelmės rajono savivaldybėje ženkliai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio;
- 4.1. uždavinio „Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais“ rodikliai Kelmės rajono savivaldybėje gerėja, tačiau ženkliai nuo Lietuvos vidurkio nesiskiria.
- 4.2. uždavinio „Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą“ rodikliai daugeliu atvejų yra geresni už Lietuvos vidurkį;
- 4.3. uždavinio „Gerinti motinos ir vaiko sveikatą“ rodikliai daugeliu atvejų yra geresni už Lietuvos vidurkį, tačiau rajone didesnis kūdikių mirtingumas;
- 4.4. uždavinio „Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę“ rodikliai daugeliu atvejų yra blogesni už Lietuvos vidurkį, išskyrus prevencinių programų vykdymą.

Remiantis 5 paveiksle pateiktais rodikliais ir įvertinus Kelmės rajono savivaldybės rodiklio santykį su visos Lietuvos vidurkiu, matoma, kad:

1. Vienuolikos rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (žalioji zona):

- 1.1. Mirtingumas nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.;
- 1.2. Pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.;
- 1.3. Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km.
- 1.4. Mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;
- 1.5. Išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto skaičius (18+ m.) 1 000 gyv.;
- 1.6. Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 100 000 gyv.;
- 1.7. Vaikų (6-14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, proc.;
- 1.8. Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000-iai 15-17 m. moterų;
- 1.9. Tikslinės populiacijos dalis proc., 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio vėžio programoje;
- 1.10. Tikslinės populiacijos dalis proc., 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje;
- 1.11. Tikslinės populiacijos dalis proc., dalyvavusi ŠKL programoje.

2. Trylikos rodiklių reikšmės yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (raudonoji zona):

- 2.1 Išvengiamas mirtingumas proc.;
- 2.2. Bandymų žudyti skaičius (X64, X66-X84) 100 000 gyv.;
- 2.3. Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv.;
- 2.4. Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000 gyv.;
- 2.5. Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.;
- 2.6. Mirtingumas nuo nukritimo (W00–W19) 100 000 gyventojų;
- 2.7. Gyventojų skaičius, tenkantis 1 alkoholio licenzijai;
- 2.8. Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyventojui;
- 2.9. Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių;
- 2.10. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00–I99) 100 000 gyv.;
- 2.11. Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00–C96) 100 000 gyv.;
- 2.12. Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60–I69) 100 000 gyv.;
- 2.13. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.

SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

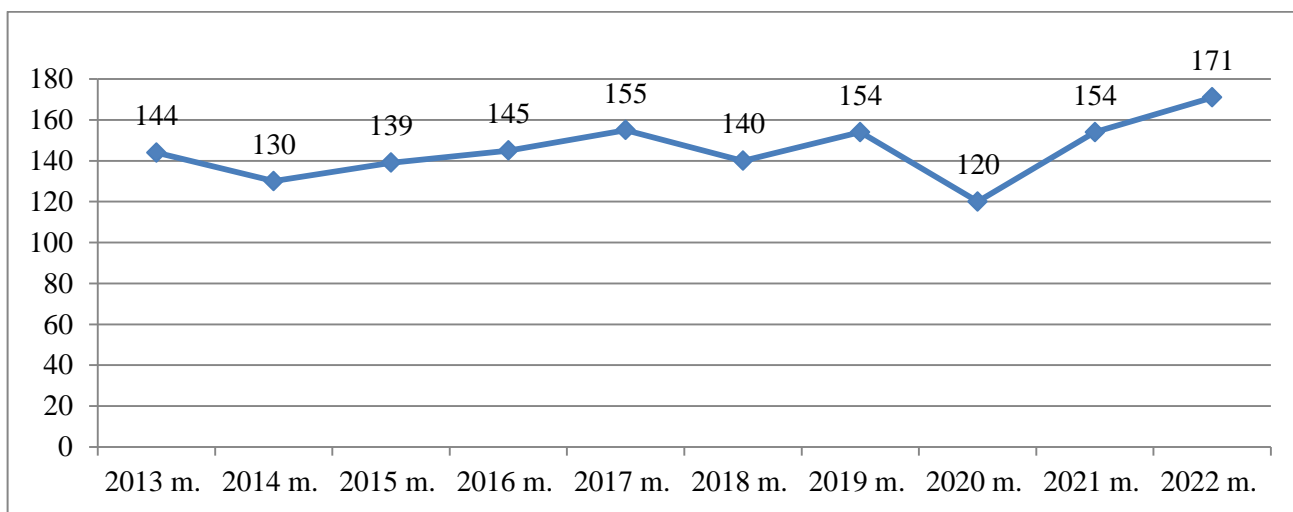
I. PRIORITETINĖ PROBLEMA – ASMENŲ, PIRMĄ KARTĄ PRIPAŽINTŲ NEĮGALIAIS, SKAIČIUS 10 000 GYVENTOJŲ

Antrasis Lietuvos sveikatos programos tikslas – sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką, taip pat kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą. Įgyvendinant šį tikslą, būtina stengtis mažinti darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, rodiklį.

Lietuvos Respublikos socialinės ir darbo ministerijos duomenimis, 2022 m. pabaigoje mūsų šalyje gyveno apie 223 tūkst. asmenų su negalia, palyginti su 2021 m., šis skaičius šiek tiek padidėjo. 2022 m. darbingo amžiaus asmenų su negalia buvo 146,7 tūkst. asmenų, palyginti su 2021 m., šis skaičius šiek tiek sumažėjo. Dažniausiai darbingo amžiaus asmenys pripažįstami neįgaliais dėl piktybinių navikų, kraujotakos sistemos, jungiamojo audinio ir skeleto bei raumenų sistemos ligų. Sunkiausių negalią dažniausiai lemia navikai, kraujotakos sistemos ligos ir psichikos bei elgesio sutrikimai.

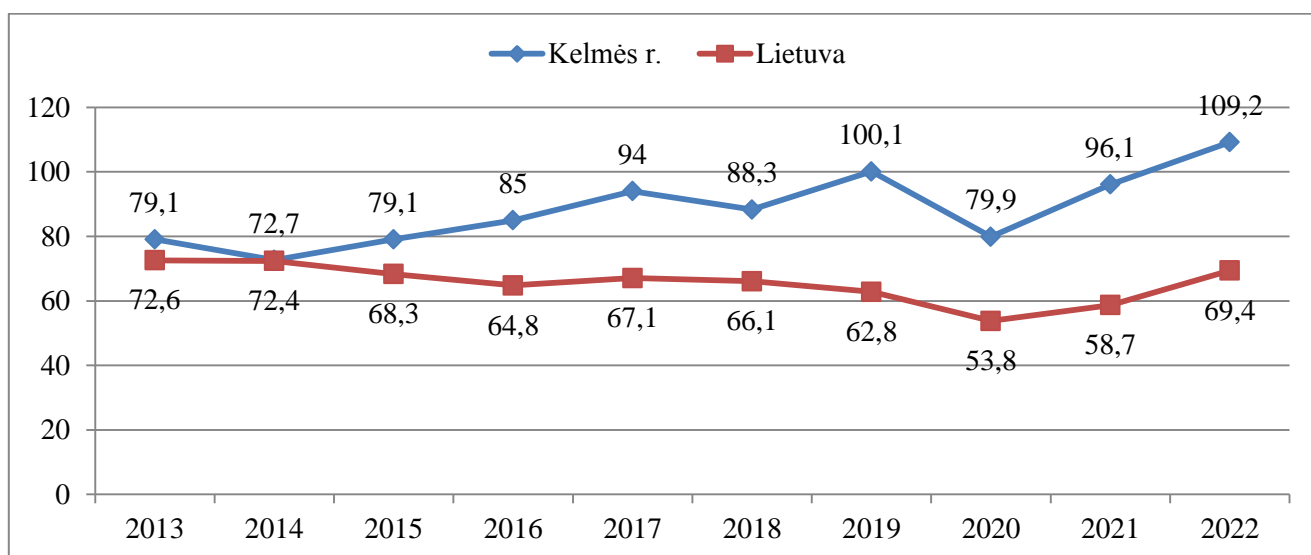
Kelmės rajone darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius per pastaruosius 10 metų didėjo, mažesnis buvo tik pandemijos metu, t. y. 2020 metais. Nors gyventojų

skaičius rajone mažėja, minėtas rodiklis nuo 2014 metų kasmet didėja. Tai rodo, kad Kelmės rajono savivaldybėje didėja darbingo amžiaus neįgaliųjų skaičius (žr. 6 pav.).

6 pav. Kelmės rajone asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais 2013-2022 m. (abs. sk.)
(Šaltinis: Higienos institutas)

Lyginant rodiklius su Lietuvos vidurkiu, stebime, kad Kelmės rajone asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais skaičius 10 000 gyv. ženkliai didesnis nei Lietuvos (žr. 7 pav.).

7 pav. Darbingo amžiaus asmenys, pirmą kartą pripažinti neįgaliais Lietuvoje ir Kelmės r. 2013-2022 m., 10 000 gyv.
(Šaltinis: Higienos institutas)

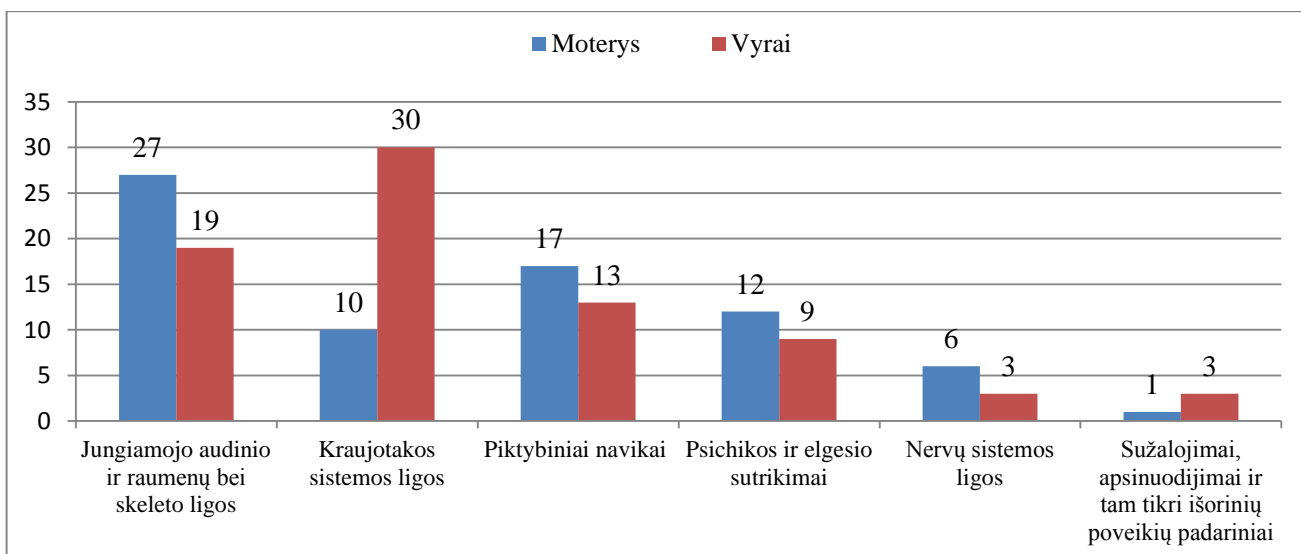
Neįgalumo nustatymo tarnybos duomenimis, Kelmės rajono savivaldybės darbingo amžiaus gyventojų pagrindinės neįgalumo nustatymo priežastys yra šios: jungiamojo audinio ir raumenų bei

skeleto, onkologinės, endokrininės sistemos, kraujotakos sistemos, nervų ligos bei psichikos ir elgesio sutrikimai (žr. 2 lentelę). 2022 metais, Kelmės rajono savivaldybėje, pirmą kartą pripažintas neįgaliu 171 darbingo amžiaus rajono gyventojas, iš jų 77 moterys ir 94 vyrai.

2 lentelė. Darbingo amžiaus Kelmės r. sav. gyventojų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius ir neįgalumo nustatymo pagrindinės priežastys 2013–2022 m., abs. sk.

Neįgalumo nustatymo priežastys	Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius (asmenys)									
	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Iš viso	144	130	139	145	155	140	154	120	154	171
Tam tikros infekcinės ligos						2	4	2	3	-
Tuberkuliozė	–	1	1	–	1	1	1	1	-	-
Piktybiniai navikai	28	25	28	28	40	22	40	40	30	30
Psichikos ir elgesio sutrikimai	16	19	24	22	20	11	16	9	16	21
Nervų sistemos ligos	13	9	12	8	5	12	10	10	7	5
Kraujotakos sistemos ligos	15	26	26	24	21	31	27	19	29	40
Jungiamojo audinio ir raumenų bei skeleto ligos	37	25	31	42	45	41	36	33	39	46
Sužalojimai, apsinuodijimai ir tam tikri išorinių poveikių padariniai	5	7	3	5	6	6	2	5	-	4
Profesinės ligos ir apsinuodijimai	–	–	–	–	–	1	-	-	-	-
Endokrininės, mitybos ir medžiagų apykaitos ligos						1	4	2	2	7
Virškinimo sistemos ligos						3	4	1	4	3

2022 metais pagrindinės Kelmės rajono darbingo amžiaus moterų neįgalumo lygio nustatymo priežastys buvo šios: jungiamojo audinio ir raumenų bei skeleto ligos, onkologinės ir kraujotakos sistemos ligos. Kelmės rajono darbingo amžiaus vyrų neįgalumo nustatymo priežastys – jungiamojo audinio ir raumenų bei skeleto ligos, kraujotakos sistemos ir onkologinės ligos (žr. 8 pav.).

8 pav. Pagrindinės ligos, dėl kurių darbingo amžiaus moterys ir vyrai, pirmą kartą pripažinti neįgaliais Kelmės r. sav. 2022 m., (abs. sk.)

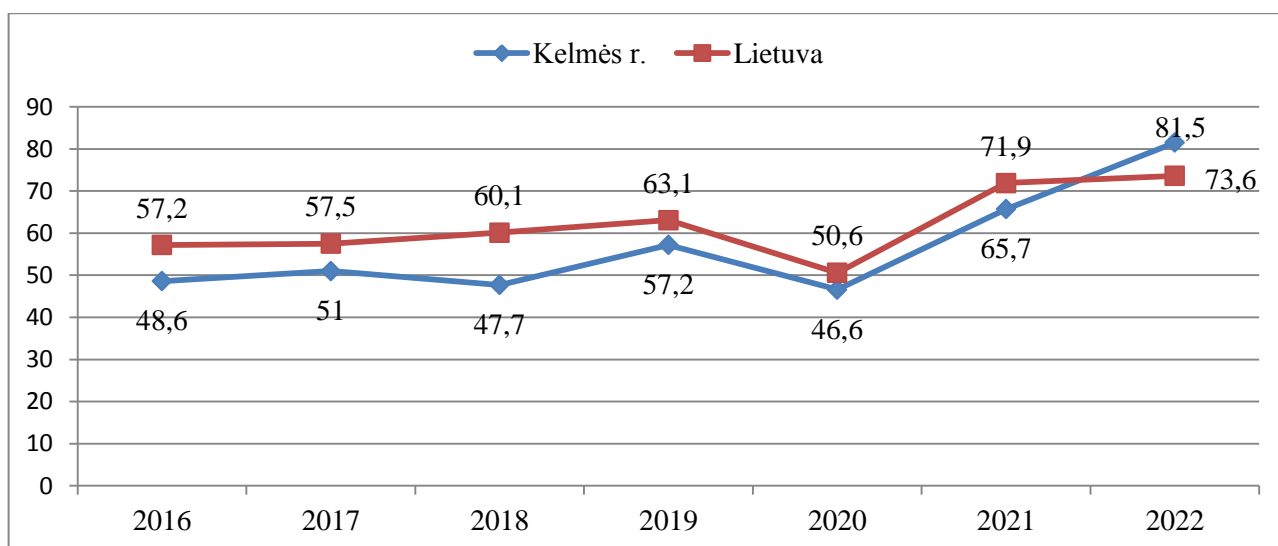
Šaltinis: Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba

8 paveiksle matyti, kad 2022 metais Kelmės rajono darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, priežastys yra panašios, bet vyrai ženkliai daugiau serga kraujotakos sistemos ligomis, o moterys jungiamojo audinio ir skeleto raumenų bei onkologiniais susirgimais.

II. PRIORITETINĖ PROBLEMA – SERGAMUMAS II TIPO CUKRINIŲ DIABETU (E110 10 000 GYVENTOJŲ)

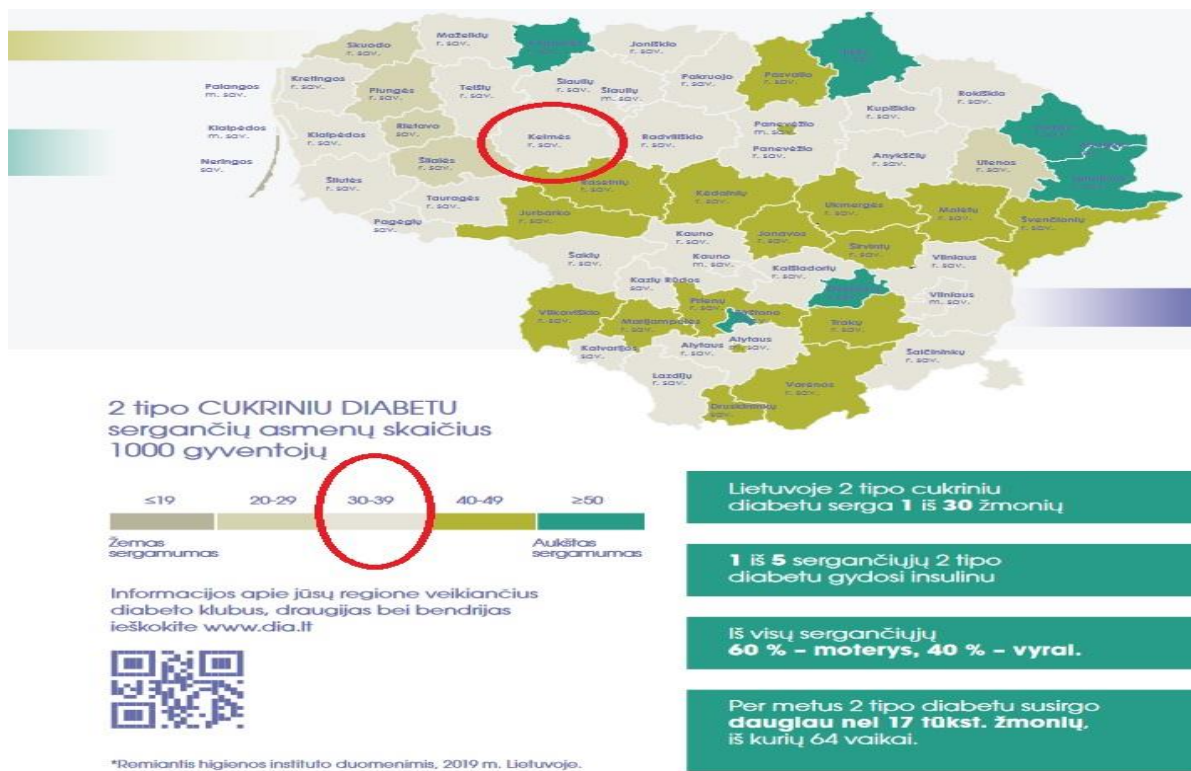
Lietuvos sveikatos programos ketvirtas tikslas – užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius. Tikslui pasiekti numatyti tokie uždaviniai: užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais; plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą; pagerinti motinos ir vaiko sveikatą; stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę.

Cukrinis diabetas – liga, kurią sukelia angliavandenių apykaitos sutrikimai, lemiantys gliukozės kiekio kraujyje padidėjimą (hiperglikemiją) arba sumažėjimą (hipoglikemiją). Žmonių, sergančių cukriniu diabetu (CD), daugėja. 2022 m. Lietuvoje buvo 154 681 gyventojas sergantis cukriniu diabetu (E11-E14), iš jų 1387 – Kelmės rajono gyventojai. II tipo sergančiųjų CD Lietuvoje buvo 147 712, iš jų Kelmės rajono gyventojų – 1 333. Analizuojant rodiklius 10 000 gyventojų ir lyginant su Lietuvos vidurkiu, matome, kad sergamumas CD auga, o Kelmės rajone jis ženkliai didesnis (žr. 9 pav.).

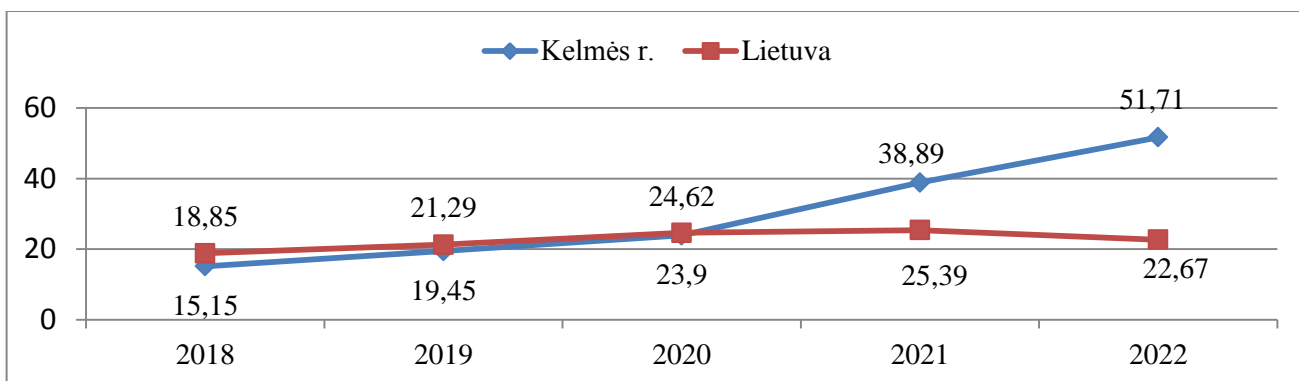
9 pav. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu Lietuvoje ir Kelmės r. 2016-2022 m., 10 000 gyv.
(Šaltinis: Higienos institutas)

Žmonių, sergančių II tipo cukriniu diabetu, skaičius 1000 gyventojų didėjo nuo 57 atvejų (2016 m.) iki 73 (2022 m.). Sergamumas II tipo cukriniu diabetu populiacijoje tiesiogiai priklauso nuo CD rizikos veiksnių (nutukimo, arterinės hipertenzijos, dislipidemijos). Cukrinis diabetas yra siejamas su netinkama žmonių gyvensena ir koreguojamaisiais rizikos veiksniais: nesveika mityba (maiste per daug riebalų, angliavandenių, druskos), tolydžio plintančiu rūkymu, sumažėjusiu fiziniu aktyvumu, antsvoriu bei negydomu ar netinkamai gydomu padidėjusiu arteriniu kraujospūdžiu. Sergantieji CD dažniau konsultuojami šeimos medicinos gydytojų, dažniau hospitalizuojami, jų hospitalizacijų trukmė būna ilgesnė, palyginti su CD nesergančiais pacientais. Tai lemia didesnes netiesiogines išlaidas sergančiųjų CD priežiūrai. Beveik visi sergantieji CD turi vieną ir daugiau lydinčių lėtinių ligų. 10 paveiksle pateikiamas sergamumo II tipo cukriniu diabetu savivaldybėse žemėlapis.

10 pav. Sergamumo II tipo cukriniu diabetu žemėlapis (sergamumas savivaldybėse) 2022 m.

Tarptautinės diabeto federacijos duomenimis, pasaulyje 2021 m. buvo 537 mln. 20–79 metų amžiaus žmonių, sergančių CD (maždaug 1 iš 10). Prognozuojama, kad 2030 m. šis skaičius padidės iki 643 mln., o 2045 m. iki 783 mln. CD ir jo komplikacijos 2021 m. lėmė ~ 6,7 mln. mirčių visame pasaulyje. Lietuvoje ir Kelmės r. taip pat stebimas didėjantis mirtingumas nuo cukrinio diabeto (žr. 11 pav.).

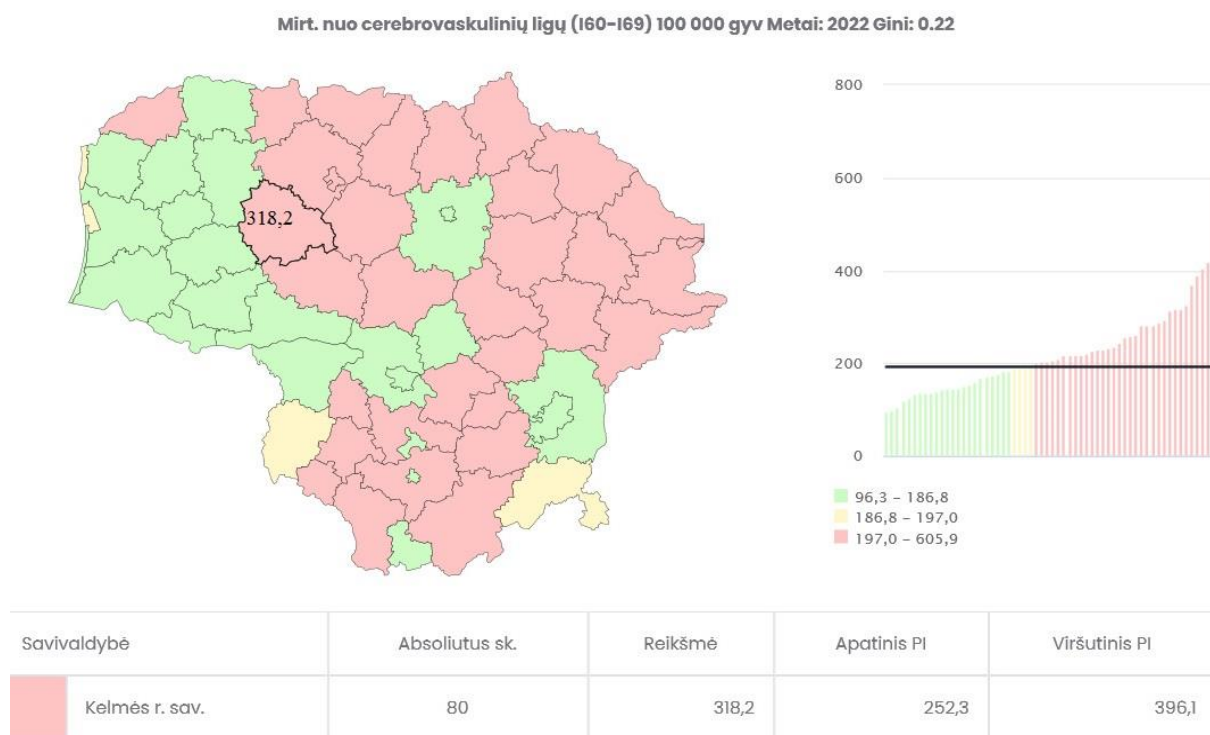
11 pav. Standartizuotas mirtingumas nuo diabeto 2018-2022 m, 100 000 gyv. (Šaltinis: Higienos institutas)

Lyginant penkerių metų Kelmės rajono ir Lietuvos rodiklius matyti, kad Kelmės rajono rodikliai labai keičiasi, nėra mažėjimo tendencijos (žr. 11 pav.).

III. PRIORITETINĖ PROBLEMA – MIRTINGUMAS NUO CEREBROVASKULINIŲ LIGŲ (I60-I69) 100 000 GYVENTOJŲ

Nuo cerebrovaskulinių ligų, kurioms priklauso smegenų infarktas, intracerebrinis kraujavimas, smegenų arterijų užsikimšimas ir kt. ligos, 2022 m. Lietuvoje mirė 5 433 žmonės (mirtingumo rodiklis – 191,9/100 000 gyv.) iš jų – 80 Kelmės rajono gyventojų (mirtingumo rodiklis – 318,2/100 000 gyv.). Analizuojant pagal diagnozių grupes ir ligų kodus, stebime, kad 36 rajono gyventojai mirė nuo insulto (I60-I64), 28 – nuo smegenų infarkto (I63).

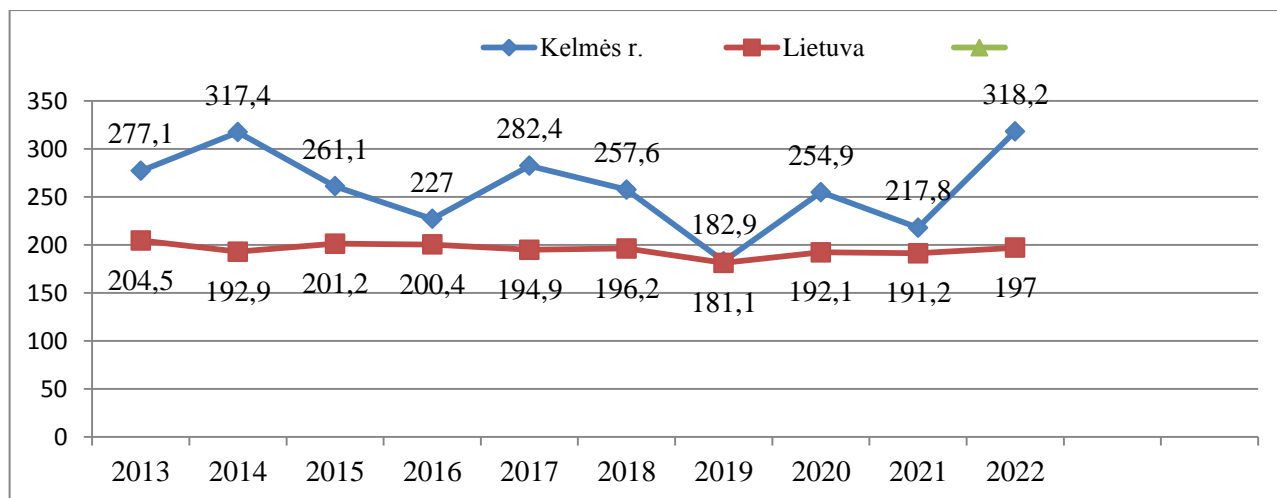
Žemėlapyje matyti, kad mažesnis mirtingumo rodiklis dėl šių priežasčių 100 000 gyventojų buvo vakarinėje Lietuvos dalyje (žr. 12 pav.).

12 pav. Mirtingumo nuo cerebrovaskulinių rodiklis 2022 m., 100 000 gyventojų
Šaltinis: Higienos institutas

Analizuojant pastarųjų dešimties metų mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklius stebime, kad Kelmės r. nuo 2017 m. rodiklis mažėjo, tačiau per Covid-19 pandemiją vėl padidėjo, 2022 m. pasiekė labai aukštą rodiklį – 318,2 atv. 100 000 gyventojų (žr. 12 pav.). Atsižvelgiant į tai, kad rajone demografinės senatvės koeficientas (pagyvenusių (60 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių

skaičius, tenkantis šimtui vaikų iki 15 metų amžiaus) pasiekė 193 (žr. 1 pav.), o Kelmės rajono gyventojų vidutinė gyvenimo trukmė per tris metus pailgėjo, absoliutūs skaičiai nėra dideli. Tačiau lyginat su Lietuvos rodikliais 100 000 gyventojų, mirtingumas yra didesnis (žr. 13 pav.).

13 pav. Mirtingumo nuo cerebrovaskulinių rodiklis 2013–2022 m., 100 000 gyv.

Šaltinis: Higienos institutas

IŠVADOS

1. Kelmės rajone darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais skaičius per pastaruosius 10 metų didėjo, mažesnis buvo tik pandemijos metu, t. y. 2020 metais. Nors gyventojų skaičius rajone mažėja, minėtas rodiklis nuo 2014 metų kasmet didėja. Tai rodo, kad Kelmės rajono savivaldybėje didėja darbingo amžiaus neįgaliųjų skaičius. Neįgalumo nustatymo tarnybos duomenimis, Kelmės rajono savivaldybės darbingo amžiaus gyventojų pagrindinės neįgalumo nustatymo priežastys yra šios: jungiamojo audinio ir raumenų bei skeleto, onkologinės, endokrininės sistemos, kraujotakos sistemos, nervų ligos bei psichikos ir elgesio sutrikimai.

2. Žmonių, sergančių cukriniu diabetu (CD), daugėja. Kelmės rajone žmonių sergančių II tipo cukriniu diabetu skaičius 1000 gyventojų didėjo nuo 57 atvejų (2016 m.) iki 73 atvejų (2022 m.). Tiek Lietuvoje, tiek Kelmės r. stebimas didėjantis mirtingumas nuo cukrinio diabeto.

3. Kelmės r. nuo 2017 m. mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodikliai mažėjo, tačiau per Covid-19 pandemiją vėl padidėjo, 2022 m. pasiekė labai aukštą rodiklį – 318,2 atv. 100 000 gyventojų.

REKOMENDACIJOS

Atsižvelgiant į šioje ataskaitoje išskirtas problemines Kelmės rajono savivaldybės sveikatos sritis, būtina organizuoti prevencines sveikatos stiprinimo priemones.

1. Siekiant sumažinti darbingo amžiaus asmenų, kuriems pirmą kartą pripažintas neįgalumas, rodiklį:

darbdaviai privalo užtikrinti saugias darbo sąlygas, kurios sumažintų nelaimingų atsitikimų ir traumų, raumenų ir kaulų sistemos sutrikimų, su darbu susijusio streso, pavojingų medžiagų poveikio riziką;

gerinti dirbančiųjų žmonių sveikatą – tikslinga nuolat organizuoti, vykdyti bei tęsti sveikatos stiprinimo veiklas, apimančias fizinį aktyvumą, sveikos mitybos temas bei informaciją apie žalingų įpročių poveikį sveikatai;

informuoti Kelmės rajono savivaldybės bendruomenę apie Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis finansuojamas ir vykdomas profilaktines programas, kurios skirtos onkologinių susirgimų, širdies ir kraujagyslių ligų prevencijai, bei įtraukti į jas.

2. Siekiant sumažinti sergamumą II tipo cukriniu diabetu, valstybė privalo užtikrinti visuotinę sveikatos apsaugą, įskaitant finansinės rizikos apsaugą, galimybę naudotis kokybiškais pagrindinėmis sveikatos priežiūros paslaugomis. Vykdyti prevenciją visuose lygmenyse:

pirminė CD prevencija – tai priemonių visuma, kurias taikant stengiamasi išvengti ligų, keičiant asmens jautrumą ligoms, šalinant ligų priežastis ir rizikos veiksnius. Ji apima sveikos gyvensenos ugdymą, sveikos aplinkos sudarymą ir kt. Bet kurio tipo CD pirminė prevencija itin glaudžiai siejasi su visuomenės švietimu, čia labai svarbu įtraukti tiek nevyriausybinės organizacijas, tiek visuomenės sveikatos visuomeninius partnerius (mokyklas, darbdavius, žiniasklaidą), teikti patikimą tęstinę visapusišką informaciją sveikos gyvensenos klausimais.

antrinė CD prevencija – visuma priemonių, kurias atliekant siekiama sustabdyti ligą ir išvengti jos komplikacijų. Pagrindinės priemonės – ankstyvoji ligų diagnostika, veiksmingas gydymas ir efektyvi paciento savikontrolė. Bet kurios profesinės kvalifikacijos asmens sveikatos priežiūros specialistas turi žinoti CD rizikos veiksnius ir pagal savo kompetenciją informuoti pacientą apie šių rizikos veiksnių įtaką kitiems sveikatos sutrikimams.

trečinė CD prevencija – visuma priemonių, kuriomis siekiama sustabdyti įsisenėjusios ligos progresavimą, išvengti negalios ir pagerinti gyvenimo kokybę, skatinant pacientą įsitraukti į ligos valdymą. Pagrindinės yra gydymosi ir atkuriamosios priemonės. CD diagnostikos ir gydymo

paslaugų prieinamumo bei kokybės užtikrinimas, ankstyvas intensyvus II tipo CD gydymas ir jo išsivystymą lemiančių veiksnių šalinimas, siekiant ligos stabilizavimo ir ilgalaikės remisijos.

3. *Siekiant mažinti Kelmės rajono gyventojų mirtingumą nuo cerebrovaskulinių ligų būtina stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją:*

didinti gyventojų informuotumą apie širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos asmenų atrankos prevencinės priemonių programos vykdymą;

skatinti gyventojus aktyviau dalyvauti širdies ir kraujagyslių ligų rizikos grupės asmenų sveikatos stiprinimo programoje;

skatinti asmens sveikatos priežiūros įstaigas glaudžiau bendradarbiauti su visuomenės sveikatos biuru, ypač prevencinių programų vykdyme;

informuoti apie kraujotakos sistemos ligas, jų rizikos veiksnius bei profilaktikos priemones – reguliariai tikrintis kraujo spaudimą, cholesterolio kiekį kraujyje, palaikyti normalų kūno masės indeksą;

organizuoti praktinius mokymus ir sveikatinimo renginius (seminarai, konferencijos, akcijos, mankštos, šiaurietiško ėjimo užsiėmimai ir kt.), skatinti rinktis sveikatai palankius maisto produktus, atsisakyti žalingų įpročių, išmokti valdyti stresą.